

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תשובה שלמה לפני 'יודע תעלומות'

"והתודו את חטאתם אשר עשו" (ה)

יודעים דברי הרמב"ם (תשובה ב ב) ש'יודיו של החוטא צריך לנבע מעמק לבו, מתוך חרטה כה אמתית, עד ש: "יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

ביסוד זה באר המגיד מקווי'ניץ את בקשתנו בתפלה שמונה עשרה: "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", ש'נשוב בטלמות כה מחלטת, עד שיהא גלוי לפני ה' שלא נשוב לחטא זה לעולם.

הרבי בעל 'באר משה' מאזכיר הוסיף ובאר בכך את גסח ודוי יום הכפורים: "אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חיי... וכן יהי רצון... שתכפר לנו על כל חטאתינו...". שלכאורה, העבדה שהקדוש ברוך הוא 'יודע תעלומות' אמורה להחמיר עמנו, ונדאי שאינה סבה לכפר עלינו? ולפי האמור מישב, שמתוך שהוא 'יודע תעלומות', יכול הוא להיעיד עלינו שחרטתנו אמתית.

עבודת ישראל פרשת פרה, אש דת' ח"ט עמ' תרנ"ג

יודוי לשם הכנעת הלב

"והתודו את חטאתם אשר עשו" (ה)

תמה רבי אהרן קוטלר:

מדברי הרמב"ם (תשובה א לו) משמע שמצות יהודי היא השלמת תהליך התשובה, שתחלתו בעזיבת החטא, חרטה וקבלה לעתיד. ולפי זה יש להבין מדוע בסדר התחנון אנו מקדימים את ודוי 'אשמנו בגדנו' לדברי התחינה, החרטה והתשובה שאחריו?

ותרץ: יהודי הפותח את סדר התחנון ומסדר לפי סדר האל"ף ב"ת, לא נועד כדי לקיים את מצות יהודי, אלא כדי להזכיר לנו להתבונן עד כמה אנו משרשים בעמק החטא, מאל"ף ועד ת"ו, כדי שבכך יכנע לבנו להתעורר ולשוב בתשובה שלמה מרע ד'רפנו.

משנת רבי אהרן בחמתי

ברכה מתוך אהבה

"כה תברכו את בני ישראל אמור להם" (ו כ)

לכאורה די היה שתכתב התורה: "כה תברכו את בני ישראל", ומפני מה הוסיפה: "אמור להם"?

פרש הפתב סופר:

כיון שהפנה נהנים מברכתם של ישראל, באמצעות מתנות הפנה שמקבלים מהם, לפיכך הזהירה אותם התורה: "אמור להם" - שלא יכוננו בברכתם לטובת עצמם, אלא לטובת ישראל. וכפי שהדגיש רש"י בפרושו: "אמור להם... ככונה וכלב שלם".

תלמידו, רבי שלמה קלוי' אב"ד ענטא הוסיף וכתב כי בכך מתבאר גסח ברכת הפנה: "וצנונו לברך את

עמו 'ישראל באהבה'; שלכאורה, היכן הצטוו הפנה לברך 'באהבה'? ולפי האמור שצותה התורה שיכראו הפנה לנגד עיניהם אך ורק את טובת ישראל, הרי אין לה אהבת ישראל גדולה מזו.

כתב סופר; 'לקוטי שלמה' דף קג

רזי אמונים

מרומי אמן בפרשה

צ' אמונים בבית הכנסת

"כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד" (ו כ)

מפסוק זה נוכל לדרוש רמז לשיטת הפוסקים (שי"ת הרמ"ע מפאנו קט) כי במקסת תשעים האמונים שנקבעו חכמים (תיקון' תדש קלב א), נתן לכלל רק אמונים שנגעו על ברכות, ולא על קדישים: 'צבא' - ראשי תבות 'צ' אמן ברכות, וכיון שנתן להגיע לצ' אמונים על ברכות רק באמצעות שהיה בבית הכנסת וענית אמן על ברכות השחר והזרת הש"ץ, לכן פתחה התורה: "כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד" - בבית הכנסת.

מרום הר"ם בהקדמה

חביבים הפנה יותר מישראל

"ברכה ה' וישמרך" (ו כ)

רבים תמהו על גסח ברכת הפנה לפני נשיאת פנים: "וצנונו לברך את עמו 'ישראל באהבה' - היכן הצטוו הפנה לברך 'באהבה'?"

באור נפלא לדברים הביא רבי עזרא אלטשולר רבה של וינוסה בשם רבי ליב כהן מקיי'און:

אין הפנה שהפנה נצטוו לברך את ישראל באהבה, אלא המלה "באהבה" מתחסת לתחלת הברכה, שהקדוש ברוך הוא קדש את הפנה בקדשתו של אהרן באהבה: אמרו חכמים (חלין א ב) שישראל חביבים לפני ה' יותר ממלאכי השרת, שמלאכי השרת אינם מזכירים את ה' אלא אחר שלוש תבות כפנתוב (שערי א): "קדוש קדוש קדוש ה' צבא-ות", וישראל מזכירים אותו אחר שתי תבות בלבד, שנאמר (דברים א): "שמע ישראל ה'...". והנה מלשון הפסוק: "ברכה ה'" נתן להוכיח שהפנה חביבים אף יותר מישראל, שהרי הם מזכירים את ה' אחר תבה אחת בלבד ["ברכה"], ולפיכך טרם הזכרת פסוק זה, משבחים ומזכירים הם על כך שהתקדשו באהבה ותרם זו בברכת: "אשר קדשנו... וצנונו לברך את עמו 'ישראל באהבה'".

כך נוהגים אף ישראל שמזכים על חבתם היתרה הנפרת בפסוק: 'שמע ישראל', לפני שקוראים פסוק זה; הן בשחרית - בברכת: 'הבוחר בעמו ישראל באהבה', והן בערבית - בברכת: 'אוהב עמו ישראל'.

שי"ת 'תקנת השבים' א"ח ס"א

לאיזו תפלה נושא ה' פנים?

"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" (ו כ)

"ישא ה' פניו אליך, וכתוב אחד אומר (דברים יז) 'אשר לא ישא פנים'; היה רבי יוסי בן דוסתאי אומר, כיצד יתקומו שתי מקראות הללו? אלא 'ישא ה' פניו' - בדרך [עברה] שבינך לבניו, 'אשר לא ישא פנים' - בדרך שבינך לבין חברך [שאינה מתפפרת עד שתראה] (במדבר י"א ז).

ה'בעל שם טוב' באר כי כונת המדרש לפרש את צורת התפלה הנכונה:

אם כאשר מתפלל האדם על מצוקתו זוכר הוא גם את הדבר שבינך לבניו, כלומר את צער השכינה שמשפתפת בצערו, כפנתוב (שערי א סג ט): "בכל צרתם לו צר", אזי מבטח לו שישא ה' את פניו אליו ויקבל את תפלתו. אך אם הוא מכונן בתפלתו רק על הדברים שבינך לבין חברו, כלומר על עניני הגוף וצרכיו, מבלי לכוון על צער השכינה, אזי לא ישא פנים' אליו לקבל את תפלתו.

דברי 'שכר' לר"ב מספראניץ עמ' קכד

בקשת 'הספקה' על ברכת הפנה

"ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" (ו כ)

בגמרא (סוטה לט א) מבאר שלאחר שמתחזרים הפנה את פניהם מן העם בסיים ברכת הפנה, מבקשים הם: 'רבונו של עולם, עשינו מה שצוית עלינו, עשה עמנו מה שהבטתנו (דברים כו טו): 'השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל...'. ויש להבין, הלא בגמרא (ר"ה כה ב) מבאר שהמוסיף ברכה רביעית בברכת הפנה עובר ביביל תוסף; כיצד תקנו להם להוסיף ברכה אחר ברכתם?

פרש רבי יעקב עמדין: אין הפנה מוסיפים בכך ברכה, כי אם בקשה שסיים ה' עם ברכתם, והראיה לכך - שהרי אינם אומרים אותה אלא לאחר שהחזירו את פניהם מן העם.

כך אף פרש רבי אליהו צבי קרויזר את גסח תפלה זו: 'עשינו מה שצוית עלינו' - בזכות שקימנו את גזרת 'בל תוסיף' ונזוהרנו שלא להוסיף על הברכות המפורשות בתורה, מבקשים אנו: 'השקיפה ממעון קדשך... וברך את עמך את ישראל'.

סדור 'בית יעקב', נשיאת פנים; סדור 'אור החמה' עמ' רמה

כך נהג מרן הפעל שם טוב >

"יאמר כל בר ישראל ברכות השחר... דוקא בבית הסדר, כדי לזכות את ישראל בעניית אמן. ועוד שהוא התחלת קבלת על מלכות שמים, וכן נהג מרן הפעל שם טוב זלה"ה".

[אור עינים' לרא"ז מקומרנא] ח"ב קלל כא

ברכת המזון - בקשת 'צה' (ג)

המעשה התלויים בו יהיו משלמים כמותו.

לפיכך מובן מפני מה אנו מבקשים בקשה מיוחדת ביום השבת: "שלא תהא צרה ויגון ואנחה" שימנעו מאתנו לשבת פראי "ביום מנוחתנו", שכן במוט לנו טאף בששת ימי השבוע לא יפקדונו יגון ואנחה (בני יששכר מאמרי השבתות ז' יג).

לא תהא צרה לשומרי השבת

בפתיחה לשו"ת מן השמים (מהר"ר מרגליות עמ' ה) הובא בשם רבי אליהו מלונדריש מבעלי התוספות, שגשאל בחלום על כך שאנו מבקשים בשבת: "שלא תהא צרה ויגון ביום מנוחתנו"; מפני מה איננו מבקשים על עצמנו "שלא נהא צרה ויגון", הלא לאורה טוב יותר שנתפפל על עצמנו משנתפפל על היום?

והשיב בחלומי, כי אם נתפפל על עצמנו ישמש מהבקשה שאנו לא נהא צרה ויגון ביום מנוחתנו, אך בשאר ימים חליה נהא. לך אנו מבקשים: "שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו", שמשמעות הבקשה היא שלא תהא צרה ויגון בעולם לכל מי שנה ביום זה, אלא לאלו שאין זה יום מנוחתם... ומסיים: "ואיך משגתי והנה חלום נבואה, ולא אחת מששים".

כעין זה אף פרש ה'שור שלום' מבעלזא: האות ב"ת של "ביום מנוחתנו", משמשת כ'בעבור', כלומר: איננו מבקשים על "יום מנוחתנו" אלא "שלא תהא צרה ויגון ואנחה", בזכות שבתנו "ביום מנוחתנו".

וכפי שבקש אברהם (בראשית י"ח): "התשחית בחמשה את כל העיר, ופרש האבן עזרא: "בעבור החמשה".

תפלתו של רבי חיים פלאגי

יש בנותן טעם להביא כאן את שהביא רבי חיים פלאגי בספרו 'ענתת החיים' (אות ג) בשם ספר חסידים, שחסיד אחד היה מתפפל בכל ערב שבת שלא תארע שרפה בשבת כדי שלא יבוא לידי חלול שבת. וכתב רבי חיים פלאגי: "ואני בעיני, מיום דעתי נהגתי ללמד תהלים בכינופאי עם החבורה בכל ערב שבת סמוך למנחה, כדי לעת אל ה' כמו שהיה עושה אותו חסיד, ובתוך יהי רצון שאחר התהלים אנוכי תקנתי לומר בנסח זה:

"וציילנו ותשמרנו לנו ולכל בני ישראל אחינו בכל מקומות ומשבותיהם משרפה ודלקה ושום דבר רע. ולא יבוא עמך בית ישראל לחלל שבת קדשך, ונזכה לשמור כל שבתות קדשך כל ימי חיינו במחשבה ודבור ומעשה, ביראה ואהבה ושמחה רבה".

מנוחת אהבה ונדבה יש להבין את פשר התבות: "לשבת בו ולגונה בו באהבה כמנוחת רצונה"; וכי היכן הצטוינו לשבת באהבה? נתן לפרש זאת על פי דברי הגמרא במסכת שבת (א' ט) "הנותן מתנה לחבירו - צריך להודיעו... מתנאי ומי הכי: אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גני ושבת שמה, ואני מבקש לתנה לישראל - לך והודיעם." ופרש רש"י (שם) שנותן המתנה צריך להודיע שמידו באה המתנה כדי שתתורה האהבה בינו לבין המקבל.

ונמצא אם כן שהודיע לנו הקדוש ברוך הוא על מתנת השבת כדי שבאמצעות מתנה זו תתורה האהבה בינו לבנו ולכן מצהירים אנו: "לשבת בו ולגונה בו באהבה" (משאת פ"י ח"ד עמ' צב).

קדשת השבת גוברת על המזל

בשונה מכל ימות השבוע שבהם יש לפגול שליטה פלטיה, ביום השבת אין להם שליטה כלל. והראיה לדבר היא, כי בשבת משמש כוכב שבתאי שמסמל יגון, טלול וחסר רגע, ואף על פי כן זהו היום הרגוע והשמש ביותר בכל ימות השבוע. ולכן אנו אומרים כי פיון שיום זה: "גדול וקדוש הוא לפניך", שגדלותו וקדושתו הן 'לפניך', גבוהות מעל המזלות כלם, משום כך יכולים אנו לבקש במידת: "שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו" (משה אהרן ל'ר"א מדרש אר"א ג' ע"פ).

השבת - שרש ששית ימי המעשה

יש להבין מפני מה אנו מבקשים: "שלא תהא צרה ויגון ואנחה" דוקא "ביום מנוחתנו", ובפרט, שהלא אף בשאר ימות השבוע אנו מבקשים כן בתפלת שמונה עשרה: "והסר ממנו יגון ואנחה?".

והנה, ידועים דברי האור החיים הקדושים על הפסוק (שמות כ' א): "כי ששת ימים עשה ה'", שבתחלת הבריאה נבראו ששת ימי המעשה באופן שלא יהיה בכחם להתחדש בשנית, וכאשר נברא ה' לאחריהם את יום השבת, חדש בו כח מיוחד שעל ידי קדושתו יוכלו ששת הימים להתחדש ולצאת בשנית מן הכח אל הפעל. וכך נבקע אף לדורות שבכל שבת מתחדשת בריאת ימי השבוע מחדש.

מדברים אלו נמצא שהשבת היא שרש לכל ששת ימי המעשה. והנה, כפי שבעין וכן בכל הבריות שיש להן תולדות, אם יש חסרון, ולו חסרון קל, שרשם, נכר החסרון בכל הענפים המשפלתלים מהם; כך גם ביחס לימות השבוע ששרשם ביום השבת - רק אם נקפיד לשומרו באופן משלם וללא חסרון, אזי אף ששת ימי

ברכה ששנתה חיים

הגמרא ומפרשיה יהיו ערבים לחקך?

זה מכבר שמעתי כי הרב הקדוש רבי נפתלי מרופשיץ זצ"ל היה מניח לחסידיו להאריך במיוחד בברכת 'אהבה רבה' של בקר חג השבועות, להתפפל בה בכונה ובתחנונים לפני ה' שיאיר את עיניהם להבין את דברי התורה הקדושה. אף הוא עצמו נהג כן, והעידו כי אמירת ברכת 'אהבה רבה' בחג השבועות היתה אורכת לו כשעתיים, ומכאן זכה למעלותיו הנשגבות בתורה וביראה.

נסה אפוא לקחת עצה זו בעבורך, קבל על עצמך להאריך ולומר את ברכת 'אהבה רבה' בחג השבועות הקרוב בהתרגשות ובכונה יתרה, התפפל על מצבך, ואין כל ספק כי בודאי יאזין ה' לבקשתך וישלח לך את עזרתו. וזכר: זו ההזדמנות שלך, אל תוותר עליה!"

חיים נפרד מרוב החולשות התחדשות ועידוד. לבו היה מלא בצפיה לאותה תפלה שאולי תשנה את גורלו.

כמה ימים לאחר מכן, עם שחר חג השבועות, החיש חיים את פעמיו לבית כנסת גדול ובלתי מקר, התישב ב'רפתי בית הנכנסת והחל לומר את 'פסוקי דמורה' בהתרגשות רבה.

לקראת ברכת 'אהבה רבה' קם חיים ממקומו ופנה לאוצר הספרים הסמוך לבית הכנסת. בפנה שקטה זו הוא הרשה לעצמו לפרק את המטען הכבד שנשא על לבבו במשך זמן כה רב.

"איני אב הרחמן, המרחם רחם עלינו", התייח בככי, תוף שהוא מעלה בזכרוננו את החדישים הקשים שעברו עליו עד היום הזה; "ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמע ללמד וללמד... והאר עינינו בתורתך... ויחד ללבנו לאהבה וליראה את שמך".

כך, במשך דקות ארוכות היה חיים שקוע בכייו ובתחנוניו, ועם סיום הברכה הוא חש כי רוח חדשה החלה מפעמת בקרבו.

כמחצית השנה לאחר מכן פגש רב הקהלה באקראי את ידידו הקרוב אשר שמש כמטיב של הישיבה שבה למד חיים. תוף כדי שיתחם הוא נזכר באותה שיחה שערך עם חיים בערב חג השבועות. מאז ועד עתה טרם התענין במצבו, ועתה הוא נצל את ההזדמנות לעשות זאת.

תשובתו של המטיבם הדהימה אותו. העבדות היו מעל ומעבר לכל דמיון.

"חיים הנו בחור משכמו ומעלה, גאות הישיבה. אמנם בתחלת שנתו הראשונה בישיבה הוא לא הצליח להשתלב בלומדים, אולם ביום בהיר, כמדומי שהיה זה פסוק לחם השבועות, עבר הוא מהפך דרמטי קיצוני שאיני זוכר כמותו בכל שנותי כמטיבם.

אין לי כל הסבר מניח את הדעת לך, אולם עבדה היא כי בתוף זמן קצר שנה חיים את מעמדו ללא הכר, וכיום הוא ללא ספק נמנה על מצויני הישיבה".

הרב נפרד מידידו בתחושת ספוק, כאשר רק הוא ידע את הסוד לאשורו. הבחור השכיל נצל את ההזדמנות שנתנה לו. הוא השקיע כפואי בברכת התורה ביום הדין על התורה, והתוצאות לא אחרו לבוא.

ברכה אחת שנאמרה כראוי שנתה את תמונת חיו מן הקצה לקצה.

אור הפרשה' במדבר משע"ח

חיים, נשוא הספור שלפנינו, הנו בחור צעיר ממשפחה טובה וחשובה. ביתלמוד התורה' ובישיבה הקטנה לא התבלט חיים באפן מיוחד בכשרונותיו, אולם התמיד בלמודו, מה שהביא לך שלאחר מאמצים זכה להתקבל לאחת מהישיבות הטובות בעולם הישיבות, לשיבה שבה הנו והתעלו בתורה מאות בחורים מבחרים ביותר.

הוריו של חיים היו בטוחים כי בישיבה מבחרת שפזו בודאי יתעלה בנם עשרת מונים, אולם לדאבון לב, דוקא שם, במקום הטוב ביותר, החל הוא לרדת בלמודו. עוד כל חביו לבית המדרש הצליחו ועשו חיל, חיים הדרדר וחסקו ללמד יד פלאים.

קשה לתאר עלי כתב את כאבו העז ושרבון לבו של חיים לנכח העבדה כי לא עלה בידו לחיות' חיים הסוגיא הגלמדת יחד עם שאר חביו לשיבה. לא היה לך הסבר מניח את הדעת, אולם עבדה היא כי חיים פשוט לא הצליח ללמד. בכל פעם שפתח את הגמרא, הוא חש את אותיותיה מביטות בו בעיני משאומות, כאומרות: איך יודע, לא תצליח!

כח ההתמדה שלוה אותו בקימי בישיבה הקטנה, הלך ופחת; בשעורים, כמו בסדרים, הוא העביר את רב הזמן בבהיה חלל, ואף כאשר בית המדרש סביבו רעש ונעש ברתחא דאורייתא, עמד הוא כצופה מן הצד.

אף ציוני המבחינים שהביעו ללא מלים את כשלונו לא תרמו להעלאת בטחונו העצמי, וכת הרצון שעידו: פספס בו כמעט ודעך לחלוטין.

משך כל זמן החרף נמשכה הדרדרותו של חיים ופגיעה מאד במעמדו. הן בקרב חביו לשיבה והן בקרב בני משפחתו. בכל מקום שאליו צעד הוא חש ככשילו מהלך, תוף שהוא מתעלם לחלוטין מהמאמצים שהשקיע ומההצלחות המועטות שאף נחל, כאשר העבדה הגורילה מכל היתה בכך שהוא לא העז לפנות לאיש כדי לקבל עזרה.

בפתח זמן הוסיף שב חיים לשיבה כשמצבו קשה מנשא. חברותו לא היו לו, חביו הפנו לו ערף, והיאוש החל מחרסם בו בכל פה.

שבועות ספורים חלפו מתחלת זמן הוסיף, ורק אז העז חיים לפנות לרב הקהלה שאליה השתייכו הוריו בבקשת עזרה. הוא נצל לפניו בפיס ברפים, ובקול רועד תאר בקצרה את מצבו העגום. "אבדתי לחלוטין את החשק ללמוד התורה, אני חש אבוד ומבלבל...", בקשה הזעקה מכל מלה שיצאה מפיו.

הרב שהיה המום מחמת הדברים, הבין בחקמתו כי דברי חאק ונידוד לא יועילו לנפש המוסרת שלפניו. הבחור היה זקוק להרבה מעבר לך, והוא שקע במחשבות ארוכות, עד שלפתע אורו עיניו.

"חירי, הענת בדיק בזמן הנכון!" פנה הרב אל הבחור ואמר: "הנה, חג השבועות קרב ובה בודאי יודע אתה כי בחג זה אין מצוה יחודית כביתר החגים. עבדה זו באה ללמדנו, כי בשונה מיתר החגים שדורשת הכנה מיוחדת כדי להנות מאורם, חג השבועות - מתוך תורה, הנו חג השייך לכל יהודי באשר הוא, ויש ביד כל יהודי לזכות בו לקבלת התורה מחדש, ללא קשר למצבו הנתון".

סקונותו של הבחור התעוררה. הוא בקש להבין יותר והרב המשיב:

"בפסוקי הקדושים הובא כי חג השבועות הנו 'יום הדין' לתורה. ביום זה מברכות בבית דין של מעלה השאלות שבה נוגעות למצבך ובדין לקבע את חיי הנצח שלך; האם יהיו לך חברות טובות בשנה הקרובה? האם דברי

shay עיונים